

**JÁVORKA S. — CSAPODY V. : Iconographia Florae partis
Austro-orientalis Europae centralis**

(Recenzie)

Opera fundamentală publicată de S. Jávorka „Flora Hungarica“ (1925) a fost urmată de „Iconographia Florae Hungarici“ (1929—1934), editată în colaborare cu V. Csapody. Ilustrațiile a peste 4000 de plante au fost realizate atât după plante vii, cât și îndeosebi după exemplarele selecționate din Herbarul Muzeului național de istorie naturală a Ungariei din Budapesta. Ele reprezintă flora de pe o bună parte a teritoriului din răsăritul Europei centrale. Datorită meritelor sale acad. prof. S. Jávorka a fost distins cu premiul Kossuth (1952).

De la data publicării iconografiei și pînă azi această lucrare a avut și are pentru botaniștii care explorează flora acestui spațiu geografic un deosebit rol științific asigurînd progresul în dezvoltarea botanicii.

Prima ediție fiind, la scurt timp, epuizată s-a simțit nevoia reeditării acestei iconografii mult solicitată. Aceasta s-a realizat (după 41 de ani) de către Academia maghiară în 1975 (1976). Ea apare tot în memoria lui P. Kitaibel, marele predecesor al lui S. Jávorka, cu semnătura aceluiași autori, S. Jávorka și V. Csapody, și sub titlul nou : „Iconographia Florae partis Austro-orientalis Europae centralis“. Lucrarea cuprinde, pe lîngă introducerea nou elaborată, cele 40 de planșe color ca și 576 planșe alb-negru, reprezentînd 4090 plante Cormofite.

— xXx —

Partea generală (introdactivă) este mult amplificată și actualizată prin introducerea unor capitole (p. 7—73), care constituie o valoroasă realizare în plus. În această parte sînt cuprinse, pe lîngă prefață (R. Soó), subiecte, ca: rectificări de taxonomie și nomenclatură (R. Soó); considerații bibliografice asupra iconografiei (Sz. Priszter); informări privind utilizarea lucrării (Sz. Priszter); abreviațiuni; dicționar trilingvic al termenilor tehnici; indicele denumirilor geografice; conspectul și indicele familiilor; planșe colorate (S. Jávorka, V. Csapody); planșe necolorate (S. Jávorka, V. Csapody); indicele genurilor (Sz. Priszter). Pe supracopertă sînt date succinte biografii ale celor doi autori (Sz. Priszter).

În prefață se menționează că în această iconografie este cuprinsă flora carpatică, panonică și în parte aceea ilirică și mediteraneeană. Acest atlas nu a mai fost egalat, fiind mult apreciat pe plan internațional. Datorită cercetărilor extensive din ultimele 5 decenii erau evident necesare o serie de precizări nomenclaturale. Referitor la ilustrația florei din Carpații nordici sînt indicate principalele lucrări (Flora editată de J. Dostál, Flora R.S. România, Flora S.S.S.R., Flora U.R.S.R. ș.a.), lipsind însă lucrări de sinteză asupra florei panonice și croato-mediteraneeană; o floră ilustrată pentru Jugoslavia nu a fost încă editată, în 1967 a apărut „Flora analytica Jugoslaviae“ I/1.

Iconografia de față este azi cu prima și mai ales cu noua ediție o lucrare importantă de referință nu numai pentru botaniști, silvicultori, agronomi, ecologi ș.a. dar și pentru geografi și numeroși amatori, îndeplinindu-și pe deplin scopul. Noua ediție a fost mult așteptată și ea este deosebit de binevenită, ilustrațiile cu detaliile necesare, admirabil executate, permit metodic (comparativ) o imediată orientare în cunoașterea plantelor.

Deosebit de valoroase sînt în noua ediție numeroasele rectificări de nomenclatură a plantelor, introduse de R. Soó, avînd la bază opera sa recentă: „Sinopsis systematico-geobotanica florae vegetationisque Hungarici“ I—V (1964—1973), care constituie cea mai detaliată lucrare floristică europeană de microtaxonomie și fitocenologie. Este marele merit al acad. prof. R. Soó de a fi trecut în acest capitol (p. 11—36) pe 2 coloane actualizările de nomenclatură inclusiv precizarea autorilor, cu verificarea competență a scrierii corecte a taxonilor. Rectificările se adresează, sub variate aspecte, numerelor seriale ale plantelor din planșele iconografiei. Ele se referă la cca. 1430 trimeri, ca de ex.: *Cystopteris regia* = **C. crispata** (Gouan) H.P. Fuchs, *Pinus montana* = **P. mugo** Turra, *Agrostis tenuis* = **A. capillaris** L., *Carex rigida* = **C. bigelowii** Torr., *Gagea arvensis* = **G. villosa** (M.B.) Duby, *Heliosperma pusilla* = **Silene pusilla** W. et K., *Sempervivum schlehani* = **S. marmoreum** Gris., *Saxifraga aizoon* = **S. panniculata** Mill., *Centaurium umbellatum* = **C. erythraea** Rafu (*C. minus* auct.), *Mentha viridis* = **M. spicata** L., *Galium cruciata* = **Cruciata laevipes** Opiz em. Ehrend., *Cirsium lanceolatum* = **C. vulgare** (Savi) Ten., *Hieracium pratense* = **H. caespitosum** Dum. și multe altele.

Pe lângă acestea, R. Soó întocmește Addenda et corrigenda ad Soó: Rectificationes in Jávorka—Csapody: Iconographia, ed. 1975 (1976). Ele constituie noi precizări (in lit., 1. IX, 1976) în care se fac alte 38 de trimeri, între care: *Bulbocodium versicolor* = **B. vernum** L. ssp. **versicolor** (Ker-Gawl.) Richter ex Fl. Eur. V, ined., *Sedum fabaria* = **S. vulgare** (Haw.) Link, *Satureja acinos* = **Acinos thymoides** Mönch, *Taraxacum alpinum* auct. = **T. panalpinum** Van Soest 1959 ș.a.

Intervențiile nomenclaturale sînt astfel în număr de 1468 (1430 + 38) care, raportate la numărul total de plante din iconografie (4090), reprezintă 35,89 la sută.

În ceea ce privește completarea datelor corologice, devenite extrem de numeroase pentru acest spațiu geografic, lucrul ar reclama un deosebit efort mai ales că pentru unele teritorii (Jugoslavia ș.a.) nu există încă flore generale.

Denumirile speciilor sînt scrise cu minuscule, cu excepția acelor care derivă din vechi denumiri de genuri scrise cu majuscule (*Quercus Robur*, *Matricaria Chamomilla* ș.a.), scrierea corectă a unor specii (*caespitosus* = *cespitosus*, *laevigatus* = *levigatus* etc.), a renunțării la semnele diacritice (*jávorkae* = *javorkae*, *rătezatensis* = *ratezatensis*, *pancicii* = *pancicii* ș.a.).

De reală valoare științifică și practică sînt totodată capitolele referitoare la considerațiile bibliografice ale iconografiei și informaționale de folosire a atlasului (ambele semnate de Sz. Priszter).

Cu privire la I-a ediție se fac precizări că ea a apărut (nu în 2 ani), ci în 4½ ani (octombrie 1929 — martie 1934) în 19 fascicule (părți). Clarificările privind anul în care a apărut fiecare parte interesează stabilirea priorității în nomenclatură; numeroase combinații noi ale lui S. Jávorka fiind trecute în acest atlas.

În noua ediție nu au mai fost incluse cele 25 planșe foto (cu 72 fig.) majoritatea fotografiilor originale fiind distruse în cel de-al 2-lea război mondial.

Se fac totodată referiri la bibliografia maghiară, Waldstein-Kitaibel, S. Jávorka, E. I. Nyárády - R. Soó ș.a., la unele recenzii ca și la o serie de date bibliografice asupra fiecărei părți, toate acestea ș.a., fiind cuprinse, sintetic, în 4 tabele (I—IV, p. 42—45).

Partea propriu-zisă a lucrării cuprinde conspectul taxonomic și indicele familiilor grupate sistematic și urmate de planșele color (I—XL) și cele în alb-negru (1—576) ca și de indicele genurilor cu trimiteri la planșe inclusiv apendicele în care numărul corespunzător numelui se referă, în această listă, la numărul serial al speciilor menționate în corecturile nomenclaturale. În anexă (M₁₃—M₁₉) este dat indicele alfabetic al denumirilor maghiare.

În lucrare au fost folosite desenele originale ale plantelor trecute în planșele (colorate și necolorate), efectuate cu aleasă măiestrie și precizie de către V. Csapody sub îndrumarea dată de S. Jávorka; ele au fost păstrate (salvate).

Legenda plantelor din planșe este dată, întotdeauna, pe 2 coloane, unele dintre numerele seriale fiind corectate. Numărul serial al tuturor denumirilor, schimbate, este precedat de O, iar ● atrage atenția asupra speciilor ilustrate color, fiind date și toate celelalte indicații necesare. Fiecare specie este urmată de distribuția geografică, unele fiind relicte, endimițe etc.

Introducerea terminologiei botanice în 3 limbi (maghiară, latină, engleză) asigură circulația și informarea mai largă a lucrării, folosindu-se glosarul tehnic trilingval publicat de S. Jávorka (1963).

— xXx —

Reeditarea la un înalt nivel științific și editorial a valoroasei iconografii se datorește Secției de Biologie a Academiei de Științe Maghiare. La această realizare a contribuit și Akadémiai Nyomda și Offset ca și Kosuth Nyomda care au pus la dispoziție ilustrațiile.

Completările și actualizările făcute la noua ediție a iconografiei își vor îndeplini pe deplin scopul unei prestigioase lucrări deosebit de utile explorărilor și studiilor botanice a noi teritorii ale spațiului la care se referă, având totodată un larg interes arealografic.

Ea reprezintă astfel o valoroasă realizare care cinstește atât autorii care au inițiat-o și elaborat-o, cât și acei care s-au străduit a o continua, cu îmbunătățirile substanțiale inerente epocii noastre, reeditând, în cele mai bune condițiuni, această importantă operă botanică.

Prof. Dr. doc. Traian I. Ștefureac
Catedra de Biologie vegetală
Universitatea din București